

TÄNAPÄEVA ÕIGEKIRJALAHINGUD

Maire Raadik
Emakeele Seltsi keeletoimkonna vanem

8/29/17

Emakeele
Seltsi keele-
toimkond

XX–XXI SAJAND

kollektiivse
keele-
korraldus-
organi tava

- 1908–1911 keelekonverentsid
- 1907–1940 Eesti Kirjanduse Seltsi keeleteoimkond
- 1960–1987 vabariikliku õigekeelsuskomisjoni ehk VÕKi kolm koosseisu
- 1969–1972 Emakeele Seltsi keeleteoimkond
- 1979 keelekorralduse ja keeleõpetuse komisjon
- 1993 – praeguseni **Emakeele Seltsi keeleteoimkond**. Otsus toimkonna kokkukutsumise kohta tehti 27. VI 1993 Tartus Veski päeval.

KEELETÖIMKONNA KODUKORD

- Toimkonda juhib vanem, kes valitakse 2 aastaks
  - Senised vanemad: Jaak Peebo 1993–1995, Tiiu Erelt 1995–2000, Reet Kasik 2000–2004, Tiit-Rein Viitso 2004–2006, Peeter Päll 2006–2010, Krista Kerge 2010–2014, Külli Habicht 2014–2016, Maire Raadik alates 2016
- Liikmeid 8–11, võrdselt Tallinnast ja Tartust
- Esindatud eesti keele uurimise ja korraldamise asutused: Tartu ja Tallinna ülikool, eesti keele instituut, keeleteoimetajate liit, ringhääling
- Kirjakeele norm on määratud eesti keele instituudi uusima õigekeelsussõnaraamatuga, Emakeele Seltsi keeleteoimkonna otsustega ning keeleteoimkonnas heaks kiidetud ortograafia-reeglitiku, normatiivse käsiraamatu ja grammatikaga

KUIDAS LEITAKSE ARUTELUTEEMAD?

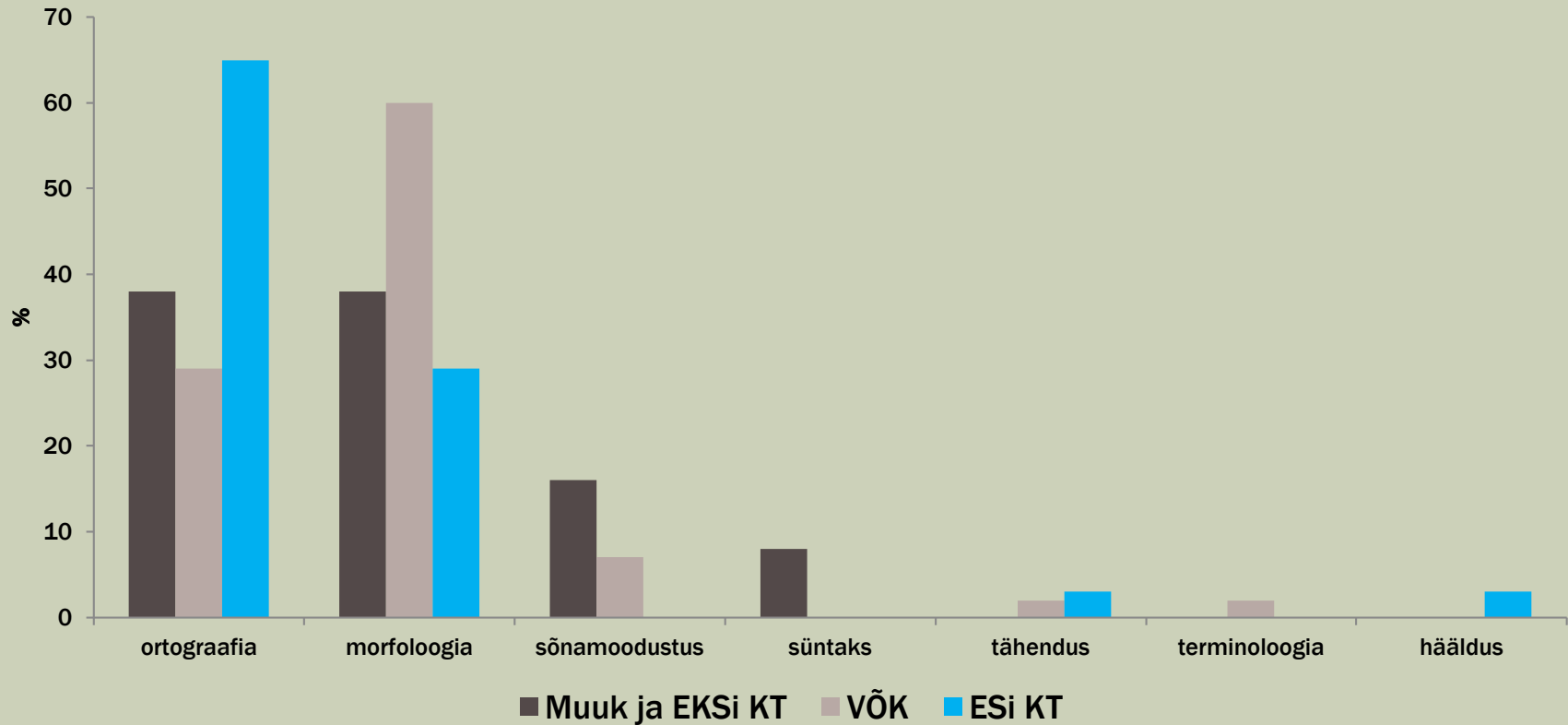
- Toimkonna liikmete ja vanema ettepanekud
- Õigekeelsussõnaraamatu ja keelekäsiraamatute koostajate küsimused
  - Eesti Kirjanduse Seltsi keeleteimkond – „Eesti õigekeelsussõnaraamat“ 1925–1937, Elmar Muugi „Eesti keeleõpetus I“ 1927 ja „Väike õigekeelsus-sõnaraamat“ 1933
  - vabariiklik õigekeelsuskomisjon – ÕS 1976
  - Emakeele Seltsi keeleteimkond – ÕS 1999, 2006, 2013, 2018, Tiiu Erelti „Eesti ortograafia“, Mati Erelti „Lause õigekeelsus“, 2018 ilmuv õigekeelsuskäsiraamat
- Õpetajate, õppejõudude, keeleteimetajate, muude erialade esindajate esildised

RAHVAHANGE EHK VÄLJASTPOOLT TULNUD ESILDISI

- Õigustõlkekeskus on 1997 küsinud arvamust Euroopa Liidu institutsioonide nimetuste kirjutamise kohta: kas nimetuste lühikujusid, nt *liit* tähenduses 'Euroopa Liit' või *kohus* tähenduses 'Euroopa Kohus', kirjutada suure või väikese tähega.
- Tõlkija Valli Helde on 1997 palunud uuesti läbi vaadata *jas-*tuletiste ortograafia.
- Maaülikooli lektor Linda Püssa on 2016 teinud ettepaneku, et tegusõna *läbi viima* võiks peale tähenduse 'läbi suruma, vastupanule vaatamata saavutama' kasutada ka tähenduses 'tegema, korraldama'.
- Merily Šmidt on 2017 esitanud ettepaneku lubada sõnade *viis* ja *kuus* puhul rööpkäänamist *viit* ja *viite*, *kuut* ja *kuute*.

MIS VALDKONDI ARUTELUD HÕLMAVAD?

XX–XXI saj keelekomisjonide otsuseid teemade kaupa

KEELETOIMKONNA

ORTOGRAAFIAOTSUSEID 1

■ algustäheortograafia

- 1994 jäeti kõrvale mall „SSS“ (*ajalehe „Oma Saar“, tehase „Eesti Kaabel“ asemel ajaleht Oma Saar, tehas Eesti Kaabel*)
- 1998 soovitati kohanimelise esiosaga nimetustes kirjutada kohanimi suure algustähega (*tallinna kilude asemel Tallinna kilud*)
- 2008 Internet ja internet
- 2012 püüti ajaloolaste separaatmall „Svv“ asendada malliga „vvv“ (*Madisepäeva lahingu asemel madisepäeva lahing*)
- kohtade, ehitiste, isikute nimetuste kirjutamine (hüüdnimena *Tõusva Päikese Maa*, ümberütleva nimetusena *tõusva päikese maa*, kohanimena *Tõusva Päikese maa* – õigekirja eri reeglite kattuv rakendusala, mida kunagi ei ole võimalik välistada (K. Kerge))

■ arvukirjutus

- 1994 fikseeriti arvukirjutamise põhimõtted

KEELETOIMKONNA

ORTOGRAAFIAOTSUSEID 2

■ röhuliite õigekiri

- 1995 soovitati ž ja z-i kui eesti keeles helitute häälikute järel kirjutada *-ki*

■ vöörsõnade ortograafia

- 2008 jaapani päritoluga sõnad eesti tekstis
- 2009 araabia sõnad eesti tekstis

■ kokku- ja lahkukirjutus

- 2012 muutumatud sõnad *kas või ja kasvõi, just nagu ja justnagu, just nimelt ja justnimelt, kui tahes ja kuitahes, mis tahes ja mistahes, võib-olla ja võibolla*
- 2012 ühend- ja väljendverbide *mine-, ja- ja lt-*tuletised, nt *allakukkumine ja alla kukkumine, edasiõppija ja edasi õppija, silmahakkavalt ja silma hakkavalt*

TULEMUSTE TUTVUSTUS

■ Otsused

- varasema tööperioodi kohta on koostatud kogumik „Kirjakeele teataja II. 1993–2000“, esimene „Kirjakeele teataja“ sisaldas VÕKi kolmanda perioodi otsuseid
- praegu avaldatakse otsuste tekstid keeleteoimkonna kodulehel, enne lõplikku otsustamist tehakse tekst avaliku arutelu tarvis harilikult veebis kättesaadavaks
  - ajaloosündmuste algustäht, verbituletiste kokku-lahkukirjutus
  - sekretär-juhiabi tüüpi sõnade käänamine

■ Pöördumiste vastused jm seisukohavõtud

- tutvustatakse kirjutiste kaudu, vt nt Tiiu Erelti ülevaade kogumikus „Kirjakeele teataja II“, Peeter Pälli, Krista Kerge, Maire Raadiku, Tiina Leemetsa artiklid Emakeele Seltsi ajakirjas Oma Keel
  - segakeelne nimi *Rail Baltica *pro* Rail Baltic

VASTUKAJA

■ Kirjutised, veebikommentaariid

- oleneb muu hulgas teema raskusastmest, rohkem arvamus on nt algustähe (ajaloosündmused) või võõrsõnade ortograafia kui kokku- ja lahkukirjutuse kohta (ühend- ja väljendverbituletised)

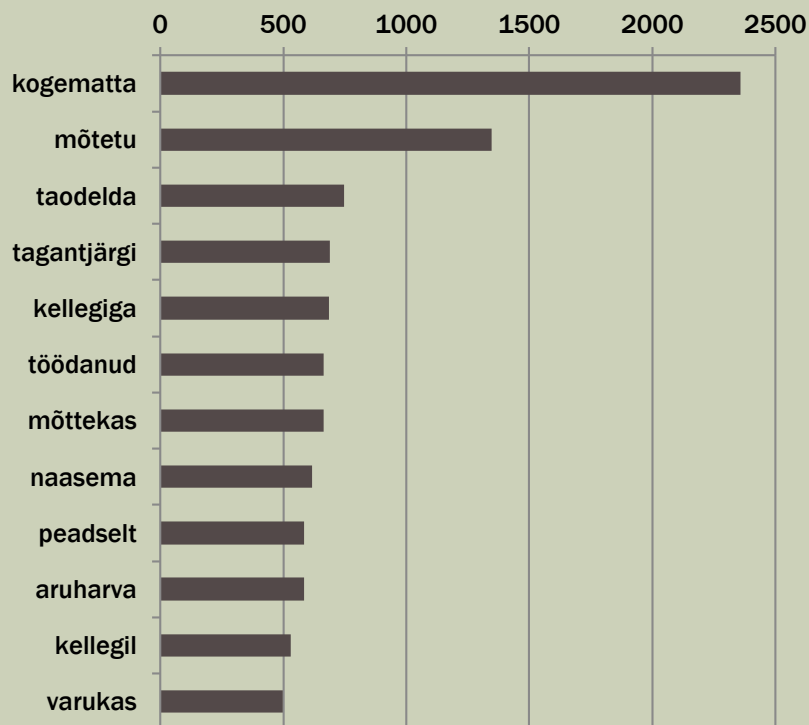
■ Koolitused, muu hulgas emakeeleõpetajaile

■ Keelenõuandetöö

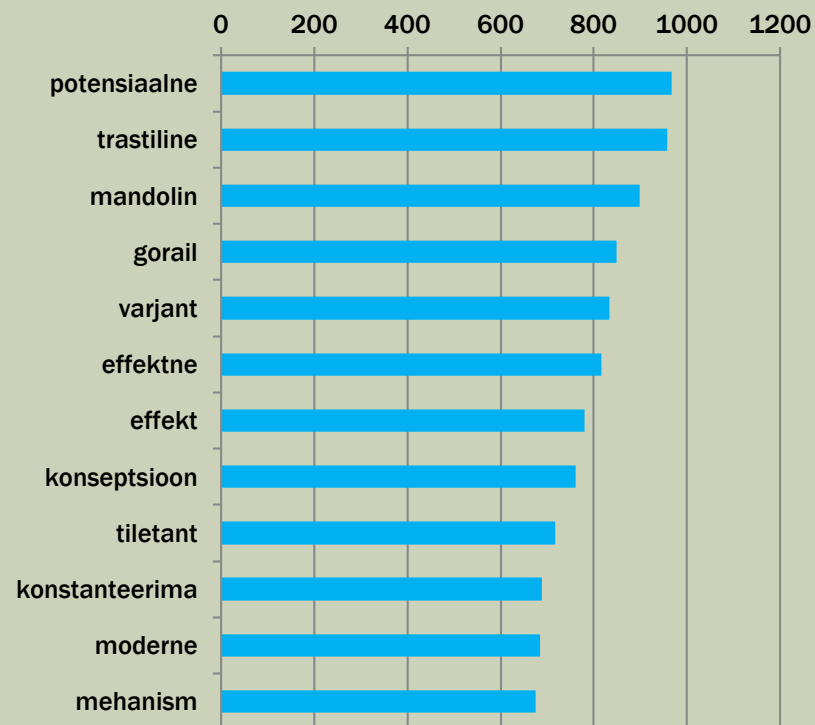
- ettepanekud normingute muutmiseks, nt kaotada üttekoma, anda vabaks *teemandi* ja *kontserdi* ning *ik*-sõnade käänamine, *gi-/ki*-liide, vokaalide vahel olev *h* võõrsõnades, *polügon*, *etiket*, *kohvi*
- kuulduste kontrollimine, nt kas on vabaks antud *õieti* ja *õigesti*, *järgi* ja *järele*, *vahel* ja *vahest*, *teie* ja *Teie* tähendus, *kontserdi* käänamine, *taotlema* pööramine, üttele komastamine, *mõttetü* ja *mõtetu*, kas on lubatud *š* kirjutamine *s-i*, mitte *k*, *p*, *t* reegli järgi jpm

ÕS 2013 PÄRINGUSTATISTIKA

Omasõnad

Võõrsõnad

TEOKSIL

- **ÕSi koostajate jooksvate küsimuste lahendamine**
- **2018 ilmuva õigekeelsuskäsiraamatu läbiarutamine ja heakskiitmine**
  - käsiraamat on veebipõhine, kasutab Wikipedia tarkvara
  - käsiraamat on mõeldud ÕSi paariliseks, sõna- ja käsiraamat ühendatakse vastastikuste linkide kaudu
  - käsiraamatu tuumaks on õigekirjareeglid, mida täiendavad ülevaated reegli kujunemisest (eriti juhul, kui see on tänapäeval reegli rakendamise seisukohalt tähtis), lisaks sisaldab käsiraamat süstematiseeritud keelenõuandeid ja keelekorralduse allikmaterjale
- **Muud küsimused**